

Dodatek do numeru 2/2006
miesięcznika instruktorów ZHP

MINISŁOWNIK HARCERSKO-POLSKI

dla rodziców, którzy chcą wiedzieć,
o czym mówi ich dziecko,
kiedy wraca ze zbiórki, rajdu,
kolonii zuchowej lub obozu harcerskiego

WARTA – służba pełniona zwykle na obozie przez harcerzy, której celem jest pilnowanie terenu obozu; wbrew pozorom warta ma znaczenie głównie wychowawcze. Warta honorowa – straż honorowa pełniona zazwyczaj podczas oficjalnych uroczystości, np. przy pomniku.

WĘDROWNICY – członkowie ZHP w wieku 16–25 lat.

ZAPAŁKA – rurka, zwykle aluminiowa, tworząca boczne rusztowanie namiotu dziesięcioosobowego (patrz: dziesiątka).

ZASTĘP – kilkuosobowa grupa harcerzy, wykonująca razem zadania podczas zbiórki, rajdu i na obozie, której przewodzi zastępowy.

ZASTĘPOWY – harcerz stojący na czele kilkuosobowej grupy harcerzy (zastępu).

ZBIÓRKA – cykliczne, tematyczne spotkanie określonej grupy członków ZHP, np. zbiórka drużyny harcerskiej, zbiórka gromady zuchowej. Zbiórka gromady odbywa się zwykle raz w tygodniu i trwa ok. 1,5 godziny, zbiórka drużyny – modelowo raz na kilka tygodni, zbiórka zastępu – modelowo raz w tygodniu.

ZUCHY – członkowie ZHP w wieku 6–10 lat.

FINKA – krótki nóż z zakrzywionym ostrzem, noszony przy pasie harcerskim, nóż fiński.

GLÓWNA KWATERA ZHP – zarząd ZHP; liczy 7 osób, działa pod kierunkiem Naczelnika ZHP. Potocznie: także określenie siedziby władz naczelnych ZHP w Warszawie przy ul. Kopernickiej 6.

GROMADA ZUCHOWA – podstawowa jednostka organizacyjna w ZHP skupiająca 15–25 zuchów; składa się z kilku szóstek.

GWIAZDKA ZUCHOWA – określenie stopnia „wtajemniczenia” zucha. W ZHP są trzy gwiazdki: zuch ochoczy, sprawny i gospodarny; ich nazwy najlepiej charakteryzują poziom, jaki musi osiągnąć zuch, aby zdobyć kolejną gwiazdkę. Zuch zdobywa gwiazdki po kolei, realizując zadania ustalone wcześniej z drużynowym. Na znak zdobycia gwiazdki odnawia swoją Obietnicę Zucha, a na mundurze zakłada pod znaczkiem zucha, na pasku w barwach gromady, białą gwiazdkę.

HARCERZE – członkowie ZHP w wieku 10–13 lat.

HARCERZE STARSI – członkowie ZHP w wieku 13–16 lat.

HARCMISTRZ – najwyższy (trzeci) stopień instruktorski, oznaczony na mundurze czerwoną podkładką pod krzyżem harcerskim.

HUFIEC – jednostka organizacyjna ZHP obejmująca gromady zuchowe, drużyny i szczyepy działające najczęściej na terenie jednej miejscowości, dzielnicy miasta lub gminy. Na czele hufca stoi komendant hufca.

INSTRUKTOR ZHP – członek ZHP w wieku min. 16 lat, który ma wiedzę i umiejętności potrzebne do wychowania i opieki nad dziećmi i młodzieżą. Instruktorem ZHP zostaje się po realizowaniu próby instruktorskiej i złożeniu Zobowiązania Instruktorskiego. Instruktorzy

SPRAWNOŚĆ HARCERSKA – zdobyta i udowodniona działaniem umiejętność, którą harcerz potrafi posłużyć się w razie potrzeby; przyznanie sprawności jest uznaniem umiejętności harcerza w danej dziedzinie. Zdobyte sprawności harcerskie oznacza się kolorowymi okrągłymi emblematami na prawym rękawie munduru.

SPRAWNOŚĆ ZUCHOWA – zdobyta przez zucha i udowodniona działaniem umiejętność, wiedza. Sprawności zuchy zdobywają indywidualnie i całą gromadą. Zdobywając sprawności zespołowe na zbiórkach gromady, zuchy bawią się (np. w listonoszy, leśników, podróżników, Indian) i przez zabawę w kogoś lub w coś zdobywają nowe umiejętności i wiedzę. Sprawności indywidualne zuchy zdobywają samodzielnie, realizując kilka zadań dotyczących zwykle swoich zainteresowań (np. mistrz gier i zabaw). Zdobyte sprawności zuchowe oznacza się kolorowymi trójkątnymi emblematami na prawym rękawie munduru zucha.

STATUT ZHP – najwyższy rangą dokument wewnętrzny ZHP, określający najważniejsze zasady funkcjonowania ZHP.

STOPIEŃ HARCERSKI – określenie poziomu wiedzy, umiejętności i wyrobienia harcerskiego harcerzy. Stopnie zdobywa się realizując zadania określone w programie próby na stopień. Stopnie oznacza się na naramiennikach munduru oraz na krzyżu harcerskim. W ZHP istnieje sześć stopni harcerskich:

- ochotniczka/młodzik – oznaczenie: jedna belka
- tropicielka/wywiadowca – oznaczenie: dwie belki
- pionierka/odkrywca – oznaczenie: jedna krokiewka, dodatkowo srebrna lilijka nabita na krzyżu harcerskim
- samarytanka/ćwik – oznaczenie: dwie krokiewki, dodatkowo złota lilijka na krzyżu harcerskim
- harcerka orla/harcerz orli – oznaczenie: jedna gwiazdka, dodatkowo złote: lilijka i okrąg na krzyżu harcerskim
- harcerka Rzeczypospolitej/harcerz Rzeczypospolitej – oznaczenie: dwie gwiazdki, dodatkowo złote: lilijka, okrąg i wieniec na krzyżu harcerskim.

pozytywne odbycie próby na stopień instruktorski (trwającej zwykle 1–2 lata) jest warunkiem zdobycia stopnia instruktorskiego. Stopnie instruktorskie przyznaje komendant hufca lub chorągwi albo Naczelnik ZHP na wniosek odpowiedniej komisji stopni instruktorskich.

KRAĞ (krąg przyjaźni) – obrzęd kończący harcerskie spotkanie, któremu towarzyszy obrzędowa pieśń.

KRAĞ RADY – obrzędowa część zbiórki zuchów, podczas której wszyscy – zuchy i kadra gromady zuchowej – decydują o najważniejszych sprawach gromady, jak np. przyznanie sprawności, wydatkowanie funduszy gromady, nagradzanie zuchów.

KWATERKA – grupa wykonująca podstawowe prace logistyczne na kilka dni przed rozpoczęciem obozu harcerskiego.

KWATERMISTRZ – doświadczony harcerz bądź instruktor zajmujący się sprawami gospodarczymi, sprzętowymi w danej jednostce harcerskiej lub na obozie.

LILIJKA – tradycyjny symbol harcerski w kształcie lilii, noszony m.in. na nakryciu głowy.

NIEPRZETARTY SZLAK – ruch w ZHP pracujący z dziećmi niepełnosprawnymi, sposób pracy z dziećmi niepełnosprawnymi w ZHP.

NIEZBĘDNIK – zestaw turystyczny składający się z łyżki i widelca spiętych razem.

NS – 1. potoczne określenie namiotu o wysokości ponad 2 m, półkolistego, z okrągłymi oknami; używanego na obozach harcerskich do celów mieszkalnych oraz magazynowych. 2. skrót, zobacz: Nieprzetarty Szlak.

OBIETNICA ZUCHA – najważniejszy dla zucha, uroczysty obrzęd, podczas którego zuch wypowiada słowa Obietnicy Zucha i otrzymuje znaczek zucha.

ALARM MUNDUROWY – sygnał lub rozkaz wzywający np. obóz lub drużynę do jak najszybszego stawienia się w wyznaczonym miejscu w pełnym umundurowaniu. Alarm pozwala zebrać się szybko w wyjątkowej sytuacji, a także uczy karności oraz utrzymywania porządku (zwłaszcza na obozie).

BISZKOPT – żartobliwe określenie harcerza, który jest pierwszy raz na obozie.

CHORĄGIEW – jednostka organizacyjna ZHP, która obejmuje hufce na terenie jednego województwa (wyjątek: Chorągiew Stołeczna ZHP, która działa w granicach dawnego województwa stołecznego, oraz inne, pojedyncze przypadki niewielkich zmian terytorialnych).

CZUJ! – tradycyjne pozdrowienie zuchów.

CZUWAJ! – tradycyjne pozdrowienie harcerskie.

DRUH/DRUHNA – zwyczajowe określenie harcerza czy instruktora, stosowane zwłaszcza przy zwracaniu się do siebie (np. druha Piotrze) lub mówieniu o innym harcerzu lub instruktorem (np. druha Ewa powiedziała...).

DRUŻYNA – podstawowa jednostka organizacyjna w ZHP, składa się z kilku zastępów; liczy średnio 15–25 harcerzy. Na czele drużyny stoi drużynowy. Drużynę, w skład której wchodzi zuchy, nazywamy gromadą zuchową.

DRUŻYNOWY – instruktor harcerski kierujący drużyną lub gromadą zuchową, który ma wiedzę i umiejętności potrzebne do wychowania i opieki nad dziećmi i młodzieżą.

DZIESIĄTKA (inne określenie: „dycha”) – potoczne określenie namiotu o podstawie 4x5 m i wysokości 2 m, zasadniczo przeznaczony dla 10 osób, powszechnie używanego na obozach harcerskich, choć zwykle śpi w nim na obozie 5-7 osób. „Wysoka dziesiątka” – namiot wyższy od „dziesiątki” o 25 cm.

zdobycia stopnie instruktorskie (zobacz): przewodnik (oznaczany na mundurze granatową podkładką pod krzyżem harcerskim), podharcistrz (podkładka zielona) i harcistrz (podkładka czerwona).

ISKRA (iskierka, iskra przyjaźni) – zwyczaj harcerski stosowany w harcerskim kręgu: prowadzący (np. drużynowy) puszcza „iskrę”, która polega na uściśnięciu dłoni stojącej w kręgu obok osoby; po otrzymaniu „iskry” każda osoba musi uściśnąć dłoń kolejnej osoby, w ten sposób „iskra” zatacza całe koło, wracając do prowadzącego; przekazywanie odbywa się w ciszy, czasami w momencie uściśnięcia dłoni wypowiada się harcerskie pozdrowienie „Czuwaj!”.

KANADYJKA – składane łóżko polowe z płótna rozciągniętego na drewnianym steleżu. Kanadyjka jest powszechnie wykorzystywana na obozach harcerskich i koloniach zuchowych.

KANGURKA – nieprzemakalna kurtka z kapturem i kangurką kieszeniową na piersi, zakładana przez głowę.

KOMENDA HUFCA – zespół instruktorów ZHP, kierujący pracą hufca, któremu przewodzą komendant hufca.

KOMENDANT – szef jednostki organizacyjnej ZHP: szczepu (komendant szczepu), hufca (komendant hufca), chorągwi (komendant chorągwi) lub osoba kierująca obozem harcerskim (komendant obozu) bądź kolonią zuchową (komendant kolonii).

KOMINEK – forma podobna do ogniska, ale odbywająca się w pomieszczeniu zamkniętym, przy świecach.

KOMISJA STOPNI INSTRUKTORSKICH (KSI) – zespół doświadczonych instruktorów, którzy zajmują się zatwierdzaniem programów prób na stopnie instruktorskie, monitorowaniem przebiegu prób oraz ich oceną po zrealizowaniu wszystkich przewidzianych w próbie zadań.

OBOZNY – osoba pilnująca porządku i dyscypliny na obozie.

OBÓZ HARCERSKI – kilkutygodniowy wyjazd wakacyjny harcerzy, tradycyjnie do lasu pod namioty.

OBRZĘDOWOŚĆ – przyjęta na określony czas (np. na okres obozu harcerskiego) konwencja zabawy, pomagająca w realizacji założonych celów wychowawczych.

PIERŚCIEN – element umundurowania spinający chustę.

PIGUŁA – potoczne określenie pielęgniarki, zwłaszcza na obozie harcerskim.

PIONIERKA – pierwsze dni obozu harcerskiego przeznaczone na wykonanie wyposażenia obozowego; także określenie czynności wykonywania tego wyposażenia.

PODHARCISTRZ – drugi stopień instruktorski, oznaczany na mundurze zieloną podkładką pod krzyżem harcerskim.

PODKŁADKA – kwadratowy kawałek filcu w kolorze granatowym, zielonym lub czerwonym, umieszczany pod krzyżem harcerskim dla oznaczenia stopnia instruktorskiego.

PODOBÓZ – autonomiczna terytorialnie i programowo jednostka wchodząca w skład obozu harcerskiego.

PRAWO HARCERSKIE – zbiór najważniejszych zasad obowiązujących wszystkich członków ZHP z wyjątkiem zuchów (ich obowiązuje Prawo Zucha). Prawo Harcerskie liczy dziesięć punktów.

PRAWO ZUCHA – zbiór najważniejszych zasad obowiązujących wszystkie zuchy. Prawo Zucha liczy sześć punktów.

CZĘSTO SPOTYKANE SKRÓTY

- **hm.** – patrz: harcistrz
- **HO** – harcerz orli/harcerka orla – piąty stopień harcerski
- **KSI** – patrz: komisja stopni instruktorskich
- **phm.** – patrz: podharcistrz
- **pwd.** – patrz: przewodnik
- **WAGGGS** – Światowa Organizacja Przewodniczek i Skautek (World Association of Girl Guides and Girl Scouts), której ZHP jest członkiem
- **WOSM** – Światowa Organizacja Ruchu Skautowego (The World Organization of the Scout Movement), której ZHP jest członkiem
- **ZHP** – Związek Harcerstwa Polskiego, największa organizacja harcerska w Polsce, liczy ok. 140 tys. członków
- **ZHR** – druga co do wielkości organizacja harcerska w Polsce, liczy 11–15 tys. członków

STOPIEŃ INSTRUKTORSKI – określenie poziomu wiedzy, dojrzałości społecznej i umiejętności wychowawczych instruktora harcerskiego; w ZHP istnieją trzy stopnie instruktorskie: – przewodnik – oznaczenie: granatowa podkładka pod krzyżem harcerskim – podharcistrz – oznaczenie: zielona podkładka pod krzyżem harcerskim – harcistrz – oznaczenie: czerwona podkładka pod krzyżem harcerskim Stopnie instruktorskie przyznaje komendant hufca lub chorągwi albo Naczelnik ZHP na wniosek odpowiedniej komisji stopni instruktorskich.

STRAŻNIK OGNIA – funkcja honorowa pełniona przez harcerza podczas ogniska harcerskiego; zadaniem strażnika ognia jest utrzymywanie ognia – tak aby ognisko nie zgasło.

SZCZEP – kilka współpracujących ze sobą gromad lub drużyn; szczeniem kieruje komendant szczepu (szczeniowy).

SZNR FUNKCYJNY – element umundurowania, oznaczający pełnioną funkcję (kolorem oraz sposobem noszenia), np.: – sznur brązowy – zastępowy – sznur zielony – przyboczny – sznur granatowy – drużynowy – sznur granatowy noszony z ramienia – zastępca komendanta szczepu – sznur granatowy poczwornie pleciany – komendant szczepu – sznur srebrny poczwornie pleciany – komendant hufca.

SZÓSTKA – grupa kilku zuchów, wykonująca razem zadania podczas zbiórki zuchowej, na czele z szóstkowym.

SZÓSTKOWY – zuch stojący na czele grupy kilku zuchów (szóstki zuchowej).

ŚLEDZ – drewniany lub metalowy klin wbijany w ziemię, o który zaczepia się napiętą linkę rozbitego namiotu.

PRZEWODNIK – pierwszy stopień instruktorski, oznaczany na mundurze granatową podkładką pod krzyżem harcerskim. Przewodnik jest przygotowany do prowadzenia gromady lub drużyny.

PRZYBOCZNY – starszy harcerz lub instruktor ZHP pomagający drużynowemu w prowadzeniu drużyny.

PRZYRZECZENIE HARCERSKIE – najważniejszy dla harcerza, uroczysty obrzęd harcerski, podczas którego harcerz wypowiada słowa Przyrzeczenia Harcerskiego i otrzymuje krzyż harcerski.

RADA DRUŻYNY – grono składające się zwykle z kadry drużyny oraz zastępowych, które podejmuje kolegiąlnie najważniejsze decyzje w drużynie (np. przyznanie sprawności lub stopni harcerskich).

RAJD – jedno- lub kilkudniowa wycieczka harcerska polegająca na wędrówce połączonej ze zwiedzaniem i wykonywaniem różnych zadań.

ROGATYWKĄ – harcerskie nakrycie głowy z daszkiem i kwadratowym denkiem, do którego przypina się lilijkę.

SKŁADKA CZŁONKOWSKA – kwota pieniężna wpłacana do wspólnej kasy ZHP, służąca pokryciu podstawowych potrzeb organizacji; obecnie wynosi 2 zł miesięcznie. Składka ma w harcerstwie znaczenie nie tylko ekonomiczne, ale także wychowawcze (uczenie systematyczności, oszczędności). Składki w ZHP płać wszyscy z wyjątkiem członków Nieprzetartego Szlaku. Obowiązek płacenia składek wynika wprost z ustawy o stowarzyszeniach.

SKŁADNICA HARCERSKA – sklep z umundurowaniem i wyposażeniem harcerskim (np. Składnica Harcerska 4 Żywioty przy ul. Konopnickiej 6 w Warszawie).